

MÓRÉ SÁNDOR*

Érdemi befolyás vagy statisztaszerep?

A Magyarországi Nemzetiségek Bizottsága az Országgyűlésben (2018–2022)

1. Bevezetés

A nemzetiségi képviselő és szószólók tekintetében alapkérdés, hogy tudtak-e érdemi hatással lenni a parlamenti döntéshozatalra oly módon, hogy az a nemzetiségek számára kedvezőbb legyen. E hatás vizsgálatának és mérésének módszertana nehezen ragadható meg, de éppen ez teszi érdekessé a különféle megközelítéseket. A kérdés tehát az, hogy az Országgyűlésben többször felszólaló nemzetiségi képviselő, szószóló vajon „jobban” hat, „nagyobb” hatással bír-e a törvényhozásra, mint a ritkábban felszólaló? Véleményünk szerint az érintettek parlamenti plénum előtti felszólalása – még ha ez csak szimbolikus gesztusnak is tűnik – óriási jelentőséggel bír a nemzetiségi politikában. A hatás tekintetében persze a felszólalás tartalmának is nagy szerepe van.

A szabályozás és az országgyűlési gyakorlat során is kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy a szószólói közreműködés ne váljon üressé és tartalmatlanná. A törvényjavaslatokat túlnyomórészt a Kormány nyújtja be, s azokat a törvényhozási rendre megszavazza. És ha a törvénytervezetek hosszú előkészítése „elmegy” a szavazati joggal nem rendelkező szószólók mellett, akkor felvetődik a kérdés, hogy vajon statisztaszerepben vannak-e a szószólók? Vagyis a Kormány által benyújtott indítványok (és egyéni indítványok) rendre történő parlamenti megszavazása milyen szerephez kényszeríti a szószólókat?

A nemzetiségi képviselő és szószóló országgyűlési munkájának fő terepe a Magyarországi Nemzetiségek Bizottsága (a továbbiakban: Bizottság), amelyben már a szószólót is szavazati jog illeti meg. Álláspontunk szerint a Bizottság intézményén keresztül lehet leginkább befolyásolni a törvényhozást a szerteágazó érdekképviseleti folyamatokban. A nemzetiségi képviselő és a szószólók parlamenti felszólalásainak többsége is a Bizottság véleményének az ismertetésére vonatkozik.

* A szerző jogász, a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar habilitált docense. E-mail: more.sandor@kre.hu

Jelen tanulmány tehát azt próbálja bemutatni, hogy az előző parlamenti ciklusban a nemzetiségi képviselő és a szószólók milyen tevékenységet folytattak a Bizottságon és az albizottságokon keresztül, valamint hányszor és milyen időtartamban szólaltak fel a parlamenti plénum előtt.¹ A legfontosabb adatok szintjén a 2014–2018-as parlamenti időszakokkal való összehasonlításra is hangsúlyt fektetünk.²

A tanulmány nem foglalkozik a Bizottság indítványainak részletes tartalmi szempontú vizsgálatával, illetve a nemzetiségi képviselő és a szószólók parlamenti felszólalásainak tartalmi megközelítésével.³ Hangsúlyozzuk továbbá, hogy a tanulmány nem értékeli közvetlenül a nemzetiségi képviselő és a szószólók tevékenységét; elsősorban az ehhez szükséges tények, adatok, összefüggések felvázolására, esetleges csoportosítására vállalkozik, a konkrét válaszok megadását gyakran az Olvasóra bízva.

2. A Magyarországi Nemzetiségek Bizottságának tevékenysége

A Bizottság feladatait az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény (a továbbiakban Ogytv.) a következőképpen határozza meg: „[a] nemzetiségeket képviselő bizottság nemzetiségek érdekeit, jogait érintően az Országgyűlés kezdeményező, javaslattevő, véleményező és a kormányzati munka ellenőrzésében közreműködő szerve, amely az Alaptörvényben, törvényben és a határozati házszabályi rendelkezésekben, valamint az Országgyűlés egyéb határozataiban meghatározott hatáskörét gyakorolja.”⁴ Kimondja továbbá, hogy a „[...] bizottság állást foglal a Kormánynak a nemzetiségek helyzetéről készített beszámolójáról, valamint az alapvető jogok biztosának éves beszámolójáról.”⁵

¹ Ezúton is szeretnék köszönetet mondani Schweighoffer Anitának a forrásanyag összegyűjtésében nyújtott segítségért. A nemzetiségi képviselő és a szószólók indítványai, felszólalásaik szövege és hanganyaga, valamint a bizottsági ülések jegyzőkönyvei szabadon hozzáférhetők az Országgyűlés honlapján: <https://www.parlament.hu/web/magyarorszagi-nemzetisegek-bizottsaga/a-bizottsag-jelenlegi-tagjai> Ebben a ciklusban elérhetővé váltak a már leköszönt szószólók adatai is: <https://www.parlament.hu/web/guest/szoszolok-ciklusonkent-i-adatai> (Leltöltés ideje: 2022. szeptember 7.)

² A Bizottság 2014–2018-as parlamenti ciklusban végzett tevékenységének hasonló megközelítésű értékelését lásd: Móré Sándor: *Nemzetiségek a mai Magyarországon – politikai képviselők, érdekképviselők, jogvédelmük*. Budapest: Gondolat Kiadó, 2020. 178–185, 269–279.

³ A nemzetiségi képviselő és a nemzetiségi szószólók munkájának – 2017-ig és 2020-ig terjedő – tartalmi szempontú elemzését l. M. Balázs Ágnes: Szólnak a szószólók? A nemzetiségi szószólók hatása a parlamenti napirendre. *Regio*, 2017/3. 231–259.; Kállai Péter: Képviselő a képviselő? Nemzetiségi parlamenti képviselő Magyarországon. *ELTE POL-IR Working Paper Series*, 2020/6. 1–46.

⁴ Ogytv. 22. § (1).

⁵ Ogytv. 22. § (4).

A Bizottság munkája tehát egyértelműen a nemzetiségek érdekeit érintő kérdésekre koncentrál, és ebben nem is különbözik az állandó bizottságoktól, amelyek mindegyike valamely feladatra specializálódik. Az állandó bizottságok viszont nem valamilyen személyi kör érdekképviselőre hivatottak, hanem szakpolitikai alapon szerveződnek.⁶

A Bizottság konkrét tevékenységi köreinek a csoportosításánál figyelembe vettük azt a szakmai álláspontot, amely szerint mindazon testületek elősegítik a nemzetiségek hatékonyabb képviselőit, amelyekkel rendszeresen és egyben átfogóan konzultálnak a döntéshozók a fontosabb ügyek kapcsán, és amelyek javaslattevési, véleményezési jogköröket gyakorolhatnak, továbbá ellenőrizhetik a kisebbségekre vonatkozó közpolitikai programok végrehajtását.⁷ Eszerint – a Bizottság ülésével kapcsolatos információk ismertetése után – a nemzetiségi napirendi ponttá nyilvánítást, a jogalkotással kapcsolatos tevékenységet, az ellenőrzéssel összefüggő feladatokat és az albizottságok tevékenységét mutatjuk be.

2.1. A Bizottság ülésével kapcsolatos információk

A 2018–2022-es ciklusban a Bizottság hetvenhét alkalommal ülésezett, 79 óra 59 perc időtartamban. Határozatképtelenség miatt napirend elfogadása nélkül véget ért bizottsági ülés ebben az időszakban nem volt.

A Bizottság az egyes házszabályi rendelkezésekről szóló 10/2014. (II. 24.) OGY határozat (a továbbiakban: HHSZ) 108. § (5)⁸ alapján három alkalommal ülésezett. Ezen ülések napirendjén a Bizottság a benyújtott törvényjavaslatokhoz kapcsolódott, az alapvető jogok biztosának beszámolójáról alakította ki állásfoglalását, valamint egy indítvány részletes vitáját folytatta le.

A Bizottság a 2018. szeptember 25-ei ülésén 10 igen szavazattal, 2 tartózkodás mellett fogadta el az ügyrendjét, melyet a 2021. március 4-ei ülésén 13 egyhangú szavazattal módosított.⁹ A módosított ügyrend melléklete a három alelnök helyettesítési sorrendjét is meghatározta.¹⁰

A Bizottság zárt ülést a vizsgált parlamenti ciklus ideje alatt nem tartott.

⁶ Erdős Csaba: Az országgyűlési képviselők szabad mandátumának alapjai és az intézménnyel kapcsolatos legfontosabb kihívások. *Parlamenti Szemle*, 2017/2. 25.

⁷ Dobos Balázs: Consultative and advisory bodies for minorities. A European Overview. In: Osipov, Alexander – Vasilevich, Hanna (eds.): *Compilation of the lectures on the topic of 'Participation of minorities in public life'*. Flensburg: European Centre for Minority Issues, 2017. 77.

⁸ „A bizottság elnöke – indokainak megjelölésével – írásban kérheti a házelnök egyetértését a bizottsági ülés Országgyűlés ülésének időtartama alatt történő megtartásához.”

⁹ <https://www.parlament.hu/documents/129881/1707011/%C3%9Cgyrend.pdf/1c509409-655d-f18b-cf90-912928df5b41> (Letöltés ideje: 2022. július 21.)

¹⁰ Az alelnök helyettesítési sorrendje a vizsgált időszakban: Farkas Félix (roma), Alexov Lyubomir (szerb), Kissné Köles Erika (szlovén) nemzetiségi szószóló.

Egy tervezett ülés 2021. március 17-én elmaradt a pandémiás intézkedések miatt: a meghívott előadók nem tudtak megjelenni, valamint a bevezetett parlamenti járványügyi szabályok alapján csak a legszükségesebb esetben ülésezett a Bizottság. Az elnök egyébként nem korlátozta az állandó meghívottak körét ebben az időszakban, de az említett szabályokat betartva az üléseket jóval kisebb számban látogatták a minisztériumoktól és a más intézményektől érkezett tisztviselők, szakemberek; a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes és munkatársai viszont rendszeresen részt vettek a Bizottság és az albizottságok ülésein.

Az országos nemzetiségi önkormányzatok elnökei állandó meghívottak voltak a bizottsági/albizottsági üléseken.¹¹ Az országos roma önkormányzat képviselői mellett a szerb és a horvát országos önkormányzat elnökei vettek részt legtöbbször az üléseken.

Az Ogytv. 40. § (4)-(5) alapján nem került sor szakértő meghívására, aki meghatározott témában a Bizottság ülésén beszámolt volna álláspontjáról a nemzetiségeket érintő témák tárgyalása során.

2.2. Nemzetiségi napirendi ponttá nyilvánítás

A nemzetiségi szószólókat akárhány szavazattal is választották meg, ezt olyan állampolgárok tették, akik ezért cserébe „lemondtak” a pártokra adható szavazatukról. Ha ez így van, akkor ennek fejében elvárható, hogy ezek a szószólók, ha nem is szavazati, de legalább tanácskozási joggal minden olyan (jogalkotási) kérdésben megszólaljanak, amely érinti az általuk képviselt közösségeket.¹²

A szószóló – az állandó bizottság, illetve a törvényalkotási bizottság elnökének, vagy a Házbizottság döntése alapján – tanácskozási joggal vehet részt az állandó bizottságok, illetve a törvényalkotási bizottság ülésein.¹³ Ebben kétségtelenül jelen van egy paternalista szemlélet, hisz a „többségi elnök” esetenként megállapítja, hogy van-e nemzetiségi relevancia, vagy sem. A parlamenti képviselő általánosan a nemzet sorsát érintő kérdésekről szól, és ezen belül nem egyszerű megmondani, hogy melyek a nemzetiségsemleges vagy a nemzetiségeket (legalább közvetve) érintő kérdések. Továbbá az eseti döntés függvénye mindenképpen magában

¹¹ Egy 2018-as empirikus felmérésünk alapján a szószólói intézmény működésének egyik legnagyobb kihívása az volt, hogy a ciklus végére több szószólónak is megromlott a kapcsolata az általa képviselt nemzetiség országos önkormányzatával. Az adott országos nemzetiségi önkormányzat elnöke és a szószóló is szeretett volna első helyen szerepelni a választási listán. (L. Mór, 2020. 197–199.) Erre vezethető vissza az is, hogy a 2022–2026-os országgyűlési ciklusban nincs szószólója a legnagyobb magyarországi nemzetiségnek, a roma közösségnek.

¹² A nemzetiségi napirendi ponttá nyilvánítás csak a szószóló felszólalási lehetőségét érinti a parlamenti vitában, a nemzetiségi képviselő felszólalása független a napirendi pont minősítésétől. A képviselői mandátum valamennyi érdek mentén szerveződő politikai képviselőt jelent.

¹³ Ogytv. 29. § (3).

hordozza a jogbizonytalanságot, ezért pontosítani kellene, hogy egy adott témakörnek van-e nemzetiségi vonatkozása, vagy sem. Ez nagyon bonyolult kérdés, amelyet az Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetségének bevonásával lehetne (elfogadhatóan) megoldani.

A szószólók és a Bizottság tevékenységére vonatkozó szabályozás egyik neuralgikus pontja tehát a nemzetiségi ügyek technikai meghatározása, amely egyébként azért szükséges, mert az ilyen kérdésekben valóban kell valamiféle szabályt hozni, ugyanakkor könnyen belefuthatunk a paternalizmus csapdájába.

A probléma hatékony megoldását akadályozza az is, hogy egyes nemzetiségek között óriási létszámbeli különbségek vannak, ráadásul a legnagyobb lélekszámú nemzetiségi közösség – kisebbségi minőségén túl – a mélyszegénységhez tartozó társadalmi réteg legnagyobb részét képezi arányait tekintve. Így az a fajta érdekképviselő, amire nekik igazán szükségük van, nem feltétlenül korrelál azzal, amely a többi nemzetiség esetében számít irányadónak. Míg más nemzetiségi önkormányzatok tevékenységei a kultúra, a művelődés, az oktatás és a hagyományörzés területeihez kapcsolódnak, addig a roma önkormányzatoknak ezeken felül szociális, egészségügyi, valamint foglalkoztatási feladatokkal is meg kell birkózniuk. A jelenlegi, roma szószóló nélküli Bizottság munkájának vizsgálata során is fontos kérdés lehet, hogy a Bizottság érdekképviselői tevékenységében hogyan és milyen gyakran jelennek meg a roma-specifikus kérdések. A különbség ellenére a vonatkozó jogszabályi környezet szinte azonosan kezeli valamennyi nemzetiségi közösséget, lélekszámától függetlenül. Különbségként említhetjük meg, hogy 2018-ban elvált egymástól a roma és a többi nemzetiségi önkormányzatok törvényességi felügyeletének irányításáért felelős miniszter feladatköre.¹⁴

A vizsgált időszakban a nemzetiségi napirendi pontként történő meghatározás folyamata az ügyrend részeként elfogadott protokoll szerint működött. A Bizottság titkársága, a bizottsági főosztály munkatársai és a Bizottság tagjai együttesen kísérték figyelemmel a benyújtott indítványokat, majd az elnök írásban jelezte a kezdeményezést a Házbizottság felé. Az önálló indítványok esetében a Bizottság elnöke szóban javasolta a Házbizottság ülésén a nemzetiségi napirendi ponttá nyilvánítást.

Egy, a Házbizottság ülése után benyújtott és az Országgyűlés által a többi egyetemi szerkezetátalakítással kapcsolatos törvényjavaslattal együttes általános

¹⁴ A roma nemzetiségi önkormányzatok törvényességi felügyeletét a belügyminiszter vette át a nemzetiségpolitikáért felelős miniszterelnök-helyettes felelősségi köréből. Továbbá 2019. május 1-től az Emberi Erőforrások Minisztériumától a Belügyminisztériumhoz került a társadalmi felzárkózásért felelős helyettes államtitkárság, tehát minisztériumi szinten elvált a roma támogatások kormányzati csoportosítása a többi nemzetiségétől, mivel sok terv „szétforgácsolódott”, azaz nem jutott el a célzott társadalmi rétegekhez. A terület továbbra is a miniszterelnök közvetlen irányítása alatt maradt, a szakmai munkáért pedig miniszterelnöki biztosként a Magyar Máltai Szeretetszolgálat általános alelnöke felelős.

vitában megtárgyalt törvényjavaslat esetében alakult ki egy precedens értékű jelenség a nemzetiségi napirendi ponttá nyilvánítást érintően. Kérdésként merült fel, hogy az utóbb benyújtott indítványhoz mikor és meddig kapcsolódhat a Bizottság úgy, hogy nem kezdeményezte a nemzetiségi napirendi ponttá nyilvánítást. Ilyen esetben lefolytathatja-e a részletes vitát mindamellet, hogy az együttes általános vitában szereplő összes indítvány nemzetiségi napirendi pontként lett feltüntetve az Országgyűlés napirendjén. Az együttes általános vita miatt a törvényjavaslat belekerült a többi, korábban már nemzetiségi napirendi pontként meghatározott törvényjavaslatok közé, így a nemzetiségi szószólók is hozzászólhattak a törvényjavaslathoz. A Bizottság azonban nem kapcsolódott az indítványhoz, így a konkrét törvényjavaslatra vonatkozóan nem folytathatott le részletes vitát, tehát nem nyújthatott be módosító javaslatot (elszalasztott lehetőség). Ha viszont van nemzetiségi képviselő az adott ciklusban és időben tud reagálni, akkor a bizottsági módosító javaslat helyett képviselői módosító javaslat benyújtása jelenthet megoldást, ez történt ebben a konkrét esetben is (T/15728).

A jelenlegi parlamenti ciklusban is volt már olyan eset, amikor a Házbizottság ülése után nyújtottak be nemzetiségi relevanciával bíró törvényjavaslatot (T/559). Ebben az esetben a Bizottság elnöke már kezdeményezte a házelnöknél a Házbizottság összehívását a nemzetiségi napirendi pont meghatározása érdekében.¹⁵ Ezt követően a Bizottság tartott egy kapcsolódó ülést, és akkor már részletes vitát is le lehetett folytatni, illetve szükség esetén részletes vitát lezáró módosító javaslat is benyújtható.

Az Országgyűlés kilencvenhárom indítvány esetében tárgyalta nemzetiségi napirendi pontot, ezek közül a Bizottság ötvennyolc indítvány esetében kezdeményezte a nemzetiségi napirendi ponttá nyilvánítást, amelyek elfogadásra is kerültek. Harmincegy esetben az indítványok automatikusan¹⁶ nemzetiségi napirendként kerültek vitára (a költségvetési törvényjavaslatok és azok módosításai, a Kormány nemzetiségek helyzetéről szóló kétéves beszámolója és az arról szóló Igazságügyi Bizottság által benyújtott határozat, valamint az ombudsmani beszámolók és az elfogadásukról szóló határozatok).

A független Lengyelország helyreállításának centenáriumáról szóló törvényjavaslatot határozati házsabályi rendelkezésektől való eltéréssel nemzetiségi napirendi pontként tárgyalta az Országgyűlés.

A fenti adatokból azt látjuk, hogy hány nemzetiségi napirendi pont volt a szóban forgó parlamenti ciklusban, de további kutatásoknak azt is tisztázni kellene, hogy hány nem nemzetiségi napirendi pont volt, és amennyire megítélhető, helyes-e, hogy azok nem voltak azok.

¹⁵ Ogytv. 13. § (5a).

¹⁶ HHSZ 92. § (3).

2.3. A bizottság jogalkotással kapcsolatos tevékenysége

2.3.1. Önálló indítványok

A Bizottság az előző parlamenti ciklusban négy önálló indítványt nyújtott be az Országgyűlés elé (hattal kevesebbet, mint a 2014–2018-as ciklusban).¹⁷ Ezek az indítványok a következők voltak:

2018-ban:

– A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény módosításáról (T/2061). Az Országgyűlés teljes egészében elfogadta a két §-ból álló indítványt (a köznevelési intézményekben alkalmazottak számára járó nemzetiségi pótlékok alsó és felső határának változtatása).

2019-ben:

– A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény módosításáról (T/8003). Az Országgyűlés teljes egészében elfogadta a két §-ból álló indítványt (a köznevelési intézményekben alkalmazottak számára járó nemzetiségi pótlékok alsó és felső határának változtatása).

2020-ban:

– A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény módosításáról (T/10303).¹⁸ Az Országgyűlés nagyrészt elfogadta a negyvennyolc §-ból álló indítványt (változtatásokkal fogadta el az indítvány 9., 12., 27., 32., 39., 44. §-át, illetve az indítványban nem szereplő módosításokat is eszközölt).

A módosító javaslat egy éven át tartó előkészítésén munkacsoport dolgozott, amelyben a Bizottság mellett a Miniszterelnökség, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, az Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége (a továbbiakban: ONÖSZ), valamint Budapest Főváros Kormányhivatala képviseltette magát.¹⁹

A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (a továbbiakban: Njtv.) eddigi legjelentősebb módosítása a nemzetiségek kulturális jogainak gyakorlásával kapcsolatos szabályokat érintette, a nemzetiségi köznevelési intézmények nemzetiségi önkormányzati fenntartásától kezdve az anyanyelvhasználat helyi szintű biztosítását állaspályázati követelményekkel biztosító módosításán át a helyi nemzetiségi médiaszolgáltatás követelményéig.²⁰ A módosítás többnyire a már meglévő jogosultságok pontosítására, kiigazítására vagy garanciális szabályok bevezetésére irányult, ugyanakkor dogmatikai problémát felvető változtatásokkal is találkozunk. A nemzetiségi szószólók immár nem csak a nemzetiségek érdekeit és jogait érintő kérdésekben vehetnek részt az Országgyűlés munkájában,

¹⁷ A Bizottság a HHSZ 58. § (1) alapján nem jogosult tárgysorozatra vételi eljárás lefolytatására, mivel nem állandó bizottság.

¹⁸ <https://www.parlament.hu/irom41/10303/10303.pdf> (Letöltés ideje: 2022. július 21.)

¹⁹ Az Országgyűlés 183 igen szavazattal, 9 tartózkodás mellett fogadta el az Njtv. átfogó módosítására vonatkozó indítványt.

²⁰ A módosítás részletes bemutatását lásd: Kállai, 2020. 37–41.

hanem minden kérdésben, nemzetiségi ügyben „különösen”.²¹ Az Njtv. 4. § (1) c) pontjának módosítása szerint „[m]inden nemzetiségi közösségnek és nemzetiséghez tartozó személynek joga van [...] c) a nemzetiségi listáról mandátumot szerző képviselője vagy a nemzetiségi szószólója útján részt venni az Országgyűlés munkájában, különösen a nemzetiségek érdekeit, jogait érintő kérdésekben.”

Egy további dogmatikai problémákat felvető módosítás az Njtv. 56. § (1)-(3) bekezdéseit érintette. Ezek a rendelkezések diszkrecionális lehetőséget biztosítanak az országos nemzetiségi önkormányzatnak arra, hogy települési nemzetiségi önkormányzati választások kitűzését kérje a Nemzeti Választási Bizottságtól. Mindez ellentmond az alulról felépülő önkormányzatiság gondolatának.²²

2021-ben:

– A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény módosításáról (T/16200).²³ Az Országgyűlés teljes egészében elfogadta az öt §-ból álló indítványt.

A Bizottság intenzív szakmai kapcsolatot tartott fenn a nemzetiségi biztoshelyettes titkárságával, tevékenységében a biztoshelyettes volt a kiemelt partnere, amely az egyes átfogó jelentéseinek megállapításait és egyéb szakmai dokumentumait is beépítve kezdeményezett jogalkotási eljárást. Az ombudsmanhelyettes titkársága tehát folyamatos szakmai kapcsolatban állt a Bizottsággal, amelynek ülésein a biztoshelyettes munkatársai szinte minden alkalommal részt vettek.

A Bizottság szoros együttműködésben dolgozott az ONÖSZ-szal, bár a szervezet elnöke ebben az időszakban jóval kevesebb alkalommal vett részt bizottsági üléseken az előző ciklushoz képest.

A Bizottság jogalkotással kapcsolatos tevékenysége mellett az ONÖSZ érdekképviselési és javaslattevési tevékenysége mindenképpen kiemelendő, amely a nemzetiségi önkormányzatokkal és a nemzetiségi célú forrásokkal kapcsolatos jogszabálytervezetek elkészítésére, intézkedések kezdeményezésére, valamint a Kormánnyal folytatott konzultációra vonatkozik leginkább. Az ONÖSZ tehát a nemzetiségi önkormányzatok és a Kormány közötti párbeszéd

²¹ A képviselői jogállástól különböző speciális (például szószólói) intézmény esetén lehet, sőt, kell is egy érdekképviselő irányába mutató korlátozást hozni. A képviselői jogállás azonban egy entitás, amelyet semmilyen alapon nem lehet megbontani, így dogmatikai problémát vet fel a nem nemzetiségi képviselők és a nemzetiségi képviselők közötti – *de iure* vagy *de facto* – különbségtétel jogaik és kötelességeik tekintetében. Vö. Kukorelli István: *Az országgyűlési képviselők jogállása*. Budapest: KJK, 1989. 152–153.

²² Lásd részletesen: Kiss Balázs: Gondolatok a nemzetiségi önkormányzati választások szabályozásáról. *Közjogi Szemle*, 2020/4. 57.; Kállai, 2020. 38–39. Az Njtv. 56. § (1)-(3) bekezdésének módosítását a munkacsoport ülésének lezárását követően építették be a módosító javaslatba. E változtatás tartalmával kapcsolatban a szlovák és a horvát nemzetiség szószólója is észrevételt fogalmazott meg. L. <https://www.parlament.hu/documents/static/biz41/bizjkw41/NEB/2004281.pdf> 10–12. (Letöltés ideje: 2022. július 21.)

²³ <https://www.parlament.hu/irom41/16200/16200.pdf> (Letöltés ideje: 2022. július 21.)

sajátos intézményének, és nem az önkormányzati együttműködés egyik formájának tekinthető.

A nemzetiségek parlamenti részvétele – például a felszólalás vagy a módosító indítvány – merő formalitássá válhat, ha nincs szoros együttműködés az ONÖSZ-szal; amely együttműködés egyébként a törvényhozás társadalmi alapjainak kiszélesítését is jelenti.

2.3.2. Kapcsolódások

Minden olyan esetben, amikor a Bizottság a véleményét a plenáris ülés elé akarja terjeszteni, kapcsolódnia kell, még akkor is, ha módosító szándéka nincs az aktuális törvényjavaslattal kapcsolatban. Ezért is fordulhatott elő, hogy a vizsgált időszakban a Bizottság jóval több részletes vitát folytatott le, mint ahány módosító törvényjavaslata született.

A Bizottság ötvennyolc indítvány esetében kapcsolódott részletes vitához, hatvanöt alkalommal nyújtott be részletes vitáról szóló jelentést.²⁴ A költségvetési törvényjavaslatok esetében nem volt szükség kapcsolódásra, illetve az Ogytv. által a Bizottság feladatkörébe tartozó beszámolók elfogadásáról szóló határozati javaslatok is automatikusan nemzetiségi napirendi pontként szerepeltek a parlament ülésén.

A tárgyalt törvényjavaslatok közül kiemeljük, hogy a Bizottság a költségvetési tárgyú indítványok mellett tárgyalta a köznevelést, szakképzést érintő törvényjavaslatokat, az adótörvény módosításait, az Alaptörvény kilencedik módosítását, a koronavírus-világjárvány elleni védekezésről, annak módosításáról, valamint a veszélyhelyzettel összefüggő átmeneti szabályokról szóló törvényjavaslatot is. Ezek mellett szerepeltek azon egyetemek struktúraváltásához kapcsolódó indítványok is, melyek a nemzetiségi oktatásban érintettek.

A részletes viták alkalmával a Bizottság az alábbi tíz indítvány esetében nyújtott be részletes vitát lezáró módosító javaslatot. A benyújtott módosítások nagy többségben az Országgyűlés által – részben vagy egészben – elfogadásra is kerültek.

2021-ben:

- A veszélyhelyzettel összefüggő átmeneti szabályokról (T/16367/9);
- Magyarország 2022. évi központi költségvetéséről (T/16118/1163);
- A Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Alapítványról (T/15985/3).

2020-ban:

- Egyes törvényeknek az egyenlő bánásmód követelménye hatékonyabb érvényesítését biztosító módosításáról (T/13631/4);²⁵

²⁴ A HHSZ 32. § (2) vagy a 92. § (3) alapján.

²⁵ Az Egyenlő Bánásmód Hatóságnak az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalába történő integrálását követően a Bizottság módosító javaslata lehetőséget teremtett arra, hogy a nemzetiségi biztoshelyettes a nemzetiségi vonatkozású egyenlőbánásmód ügyekkel összefüggésben

- Magyarország 2021. évi központi költségvetéséről (T/10710/829).
2019-ben:
 - A szakképzésről (T/7843/18);
 - A közneveléssel összefüggő egyes törvények módosításáról és a nemzeti köznevelés tankönyvellátásáról szóló 2013. évi CCXXXII. törvény hatályon kívül helyezéséről (T/6457/8);
 - Magyarország 2020. évi központi költségvetésének megalapozásáról (T/6361/9).
2018-ban:
 - Egyes választásokkal kapcsolatos törvények módosításáról (T/714/21);
 - Magyarország 2019. évi központi költségvetéséről (T/503/829).
- Egy esetben a Bizottság a részletes vitaszakasz lezárulta után tartotta ülését, így a Bizottság csak a jogszabályban megjelölt határidő után nyújthatta volna be az előkészített módosító javaslatát, azonban a bizottsági elnökök egyeztetése után a Törvényalkotási Bizottság saját bizottsági módosító javaslatként nyújtotta be a Bizottság módosító szándékát [Magyarország 2022. évi központi költségvetés megalapozásáról szóló törvényjavaslat (T/16210)].

A Bizottság részletes vitáin – a több párhuzamos bizottsági ülés miatt – helyettes államtitkári vagy főosztályvezetői szinten képviseltette magát az előterjesztő.

2.4. A Bizottság ellenőrzéssel összefüggő feladatai

2020-ban a Bizottság – az Ogytv. 41. § alapján – meghallgatta Pintér Sándor belügyminisztert, mivel a roma közösség társadalmi felzárkózással kapcsolatos ügyei a Belügyminisztériumhoz kerültek át.

2019-ben a Bizottság – az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 7. § (5) alapján – meghallgatta Szalayné Sándor Erzsébet nemzetiségi biztoshelyettes-jelöltet, és írásban tájékoztatta az Országgyűlést a meghozott állásfoglalásáról.

2018-ban a Bizottság – az Ogytv. 44. § (2) alapján – meghallgatta Semjén Zsolt nemzetpolitikáért, nemzetiségpolitikáért, egyházpolitikáért és egyházdipomáciáért felelős tárca nélküli miniszterjelöltet és véleményezte a személyi javaslatot. Az Ogytv. 41. §-a szerint a Bizottság évente meghallgatta Semjén Zsolt tárca nélküli minisztert, miniszterelnök-helyettest.

A Bizottság két alkalommal – az Ogytv. 22. § (2) alapján – megvitatta a Kormány nemzetiségek helyzetéről készített beszámolóit, valamint négy alkalommal

eldöntse, hogy az ombudsmantörvény vagy az egyenlő bánásmódról szóló törvény szerinti eljárás lenne-e indokolt az adott ügyben [2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról 39/M. § (4) és (8)]. Ennek hatásairól l. *Beszámoló az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek tevékenységéről 2020*. Alapvető Jogok Biztosának Hivatala 2021. 28. 119–120.

az alapvető jogok biztosának éves beszámolóit,²⁶ amelyekről állásfoglalást alakított ki a HHSZ. 84. § (4) alapján.

A Bizottság egy alkalommal kapcsolódott az Állami Számvevőszék beszámolójához, azaz az annak elfogadásáról szóló határozati javaslatához.

2018-ban a Bizottság felkérte az újonnan megválasztott országos nemzetiségi önkormányzatok elnökeit tájékoztató megtartására nemzetiségük helyzetéről, nehézségeikről, jövőbeni terveikről.

Az ellenőrzéssel összefüggő feladatait a Bizottság 2018-ban négy, 2019-ben tizenhat, 2020-ban tizennégy, 2021-ben pedig négy tájékoztató megvitásával is ellátta.

2.5. Az albizottságok tevékenysége

A Bizottság – saját munkájának támogatására – három albizottságot is létrehozott öt-öt fővel. Ezek: A Magyarországi nemzetiségek bizottsága feladatkörébe tartozó törvények végrehajtását, társadalmi és gazdasági hatását, valamint a deregulációs folyamatokat figyelemmel kísérő albizottság (a továbbiakban: Ellenőrző albizottság);²⁷ a Köznevelési, kulturális és egyházügyi albizottság²⁸ és az Önkormányzati, külügyi és költségvetési albizottság.²⁹

A Bizottság három albizottsága 16 ülést tartott, 25 óra 38 perc időtartamban az alábbi felosztásban:

- Ellenőrző albizottság: 6 ülés, 10 óra 2 perc időtartamban;
- Köznevelési és kulturális albizottság: 8 ülés, 13 óra 37 perc időtartamban;
- Önkormányzati, külügyi és költségvetési albizottság: 2 ülés, 1 óra 59 perc időtartamban.

Az albizottsági üléseken az adott témával foglalkozó meghívott szakembereknek, illetve a szaktárcák és háttérintézményeik vezetőinek tájékoztatói hangzottak el, amelyekhez a résztvevők hozzászólhattak és kérdéseket tehettek fel.

²⁶ Emellett a nemzetiségi biztoshelyettes rendszeresen beszámolt a Bizottságnak az aktuális közös jelentésekről és a kiadott elvi állásfoglalásokról. L. <https://www.parlament.hu/documents/static/biz41/bizjvk41/NEB/1903121.pdf>

<https://www.parlament.hu/documents/static/biz41/bizjvk41/NEB/2011111.pdf>

<https://www.parlament.hu/documents/static/biz41/bizjvk41/NEB/2110261.pdf> (Letöltés ideje: 2022. július 21.)

²⁷ Tagjai: Alexov Lyubomir elnök (szerb), Paulik Antal alelnök (szlovák), Sianos Tamás (görög), Szolga József (horvát) és Szuperák Brigitta (ukrán) nemzetiségi szószóló.

²⁸ Tagjai: Kissné Köles Erika elnök (szlovén), Kreszta Traján alelnök (román), Giricz Vera (ruszin), Rónayné Slaba Ewa Maria (lengyel) és Varga Szimeon (bolgár) nemzetiségi szószóló.

²⁹ Tagjai: Varga Szimeon elnök (bolgár), Szuperák Brigitta alelnök (ukrán), Paulik Antal (szlovák), Sianos Tamás (görög) és Szolga József (horvát) nemzetiségi szószóló.

3. A nemzetiségi képviselő és a szószólók parlamenti felszólalásai

A parlamenti felszólalások többsége a Bizottság véleményének ismertetéséhez kapcsolódott, azonban előfordult kérdés,³⁰ napirend előtti és utáni felszólalás is (a nemzetiségi képviselő esetében: előadói válasz, előterjesztői nyitóbeszéd).

A nemzetiségi képviselő két önálló indítványt is benyújtott az alábbiak szerint:

– Ritter Imre (2021): *Az egykori Rozmaring Mezőgazdasági Termelőszövetkezet működési területén kárpótlásra váró személyek helyzetének rendezéséről.* Az Országgyűlés elfogadta a módosító javaslatot (T/17427);³¹

– Ritter Imre (2021): *A felsőoktatás szabályozására vonatkozó és egyes kapcsolódó törvények módosításáról.* Az Országgyűlés elfogadta a módosító javaslatot (T/15728).³²

Két szószóló kérdést intézett³³ a Kormány tagjaihoz:

– Alexov Lyubomir (2021): *Meddig akadályozható, illetve megghiúsítható-e a nemzetiségi köznevelési intézmények nevelési-oktatási feladatainak ellátását szolgáló ingó és ingatlan vagyon tulajdonjogának átruházása a fenntartó önkormányzatokra?* A kérdés címzettje: Semjén Zsolt tárca nélküli miniszter, miniszterelnök-helyettes (K/16300);³⁴

– Alexov Lyubomir (2019): *Kiterjesztik-e a nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott nyilvános könyvtárak működtetésére is a költségvetési finanszírozást?* A kérdés címzettje: Kásler Miklós emberi erőforrások minisztere (K/5013);³⁵

– Farkas Félix (2018): *Törvényes volt-e a Sargentini-jelentés elfogadása?* A kérdés címzettje: Trócsányi László igazságügyi miniszter (K/1584).

A nemzetiségi képviselő és a szószóló anyanyelvén is felszólalhat a parlamentben és irományt nyújthat be. Ez egy fontos szimbolikus gesztus, még akkor is, ha a nemzetiségi nyelven benyújtott dokumentumot magyarul fogják megtárgyalni. Eddig egyetlen nemzetiségi nyelvű iromány sem került benyújtásra, a plenáris ülésen viszont megszokottá vált, hogy a szószólók felszólalásukkor anyanyelvükön köszöntik a parlamentet – ezt maguk magyarra fordítják –, illetve felszólalásuk végén is elhangzik egy-egy elköszönő formula.

³⁰ Az interpelláció lehetőségét a törvény kizárja, mivel ez az Országgyűlés és a Kormány közti bizalmi viszony egyik kifejező eszköze is, ebből kifolyólag inkább politikai, mint jogi természetű. E bizalmi viszonyoknak nem alanyai a nemzetiségi szószólók. L. Erdős Csaba: Dilemmák a nemzetiségek országgyűlési képviseletével kapcsolatban. In: Kálmán János (szerk.): *Quot capita, tot sententiae.* Győr: Széchenyi István Egyetem Batthyány Lajos Szakkollégium, 2013. 270.

³¹ <https://www.parlament.hu/irom41/17427/17427-0002.pdf> (Letöltés ideje: 2022. július 21.)

³² <https://www.parlament.hu/irom41/15728/15728-0002.pdf> (Letöltés ideje: 2022. július 21.)

³³ A Kormány tagjaihoz intézett kérdések a felszólalásoknál és az önálló indítványok – mint írásban benyújtott dokumentumok – között is szerepelnek.

³⁴ <https://www.parlament.hu/irom41/16300/16300.pdf> (Letöltés ideje: 2022. július 21.)

³⁵ <https://www.parlament.hu/irom41/05013/05013.pdf> (Letöltés ideje: 2022. július 21.)

A romák és az örmények esetében a magyar is nemzetiségi nyelvnek minősül.³⁶ A vizsgált időszakban az örmény szószólónak nem volt felszólalása, a roma szószóló pedig a huszonhat felszólalása közül egy alkalommal – a roma kultúra világnapján – köszöntötte cigány nyelven a Tisztelt Házat.

A Melléklet *1. táblázata* a nemzetiségi képviselő és a szószólók parlamenti felszólalásainak számát és időtartamát tartalmazza (perc:másodperc, egy órát meghaladó időtartam esetén óra:perc:másodperc) a 2018–2022-es parlamenti ciklusban.

A 2014–2018-as parlamenti ciklussal való összehasonlítás érdekében a *2. táblázat* ezen ciklus adataiba is betekintést nyújt.

A táblázatban szereplők közötti sorrendet az összes felszólalás száma alapján állítottuk össze úgy, hogy legfelül van a legtöbbször felszólaló képviselő/szószóló. Azonos számú felszólalások esetén figyelembe vettük a felszólalások időtartamát.

4. Következtetések

A hazai nemzetiségek részvétele a törvényhozásban több szinten is megvalósul: az Országgyűlés munkájában a nemzetiségi képviselő és a szószólók – többnyire a Bizottság intézményén keresztül – vesznek részt, a jogszabálytervezetek kormányzati előkészítésében pedig az ONÖSZ fejt ki érdekképviselési tevékenységet.

A Bizottság tevékenysége alapvetően a Kormány által már elfogadott törvényjavaslat országgyűlési betérjesztéséhez igazodik, és nem a törvényelőkészítés egészéhez. A kormányzás jogi szabályozással folyik – ez a fő technika –, azonban ez nem csupán rendeletalkotást, hanem törvényalkotást is jelent. A nemzetiségek hatékony érdekképviselése szempontjából elengedhetetlennek tartjuk, hogy magas szintű együttműködés valósuljon meg egyrészt a Kormány és az ONÖSZ, másrészt pedig az ONÖSZ és a Bizottság között a jogalkotáshoz kapcsolódó céljaik finomhangolása tekintetében.

Álláspontunk szerint a nemzetiségi képviselő, a szószólók és az általuk alkotott Bizottság tevékenysége, ha nem is volt meghatározó jelentőségű a jogalkotásban, hozzájárult a nemzetiségi érdekek látványosabb megjelenítéséhez az Országgyűlésben. A Bizottság által benyújtott négy törvény módosító javaslat közül mind elfogadásra került, és ezek közül az egyik, az Njtv. eddigi legnagyobb módosítását jelentette.

A Bizottság tagjai folyamatosan meghívták különböző nemzetiségi kérdésekkel kapcsolatban az érintett kormányzati szereplőket, és információkat kértek tőlük, továbbá rengeteg tájékoztatást is meghallgattak, ami számos kérdés felvetésének, megvitatásának a helyszíne is lett. A Bizottság gyakran egyfajta összekötő szerepet játszott a különböző szereplők között.

³⁶ Njtv. 22. § (1).

A szakmai támogatást valójában a nemzetiségi ombudsmanhelyettes vagy munkatársai biztosították a Bizottság ülésein. Érdekes felvetés, ami ebből következik, és költői kérdésként fogalmazva úgy tehető fel, hogy nem kellene-e az Országgyűlés Hivatalának valamilyen módon több szakmai segítséget biztosítani a Bizottság munkájához?

A szakirodalomban találkozunk olyan véleménnyel is, amely szerint lényegében statisztaszerepre vannak kárhozhatóak a szereplők: „a rendszer tulajdonképpen azt teszi lehetővé, hogy a szószólók ’úgy és akkor’ képviselhetik a nemzetiségek érdekeit, ’ahogyan és amikor’ arra a nemzeti (és politikai) többséghez tartozók lehetőséget adnak.”³⁷ Ebben a megállapításban kétségtől van igazság, de „akkor is és úgy is” ki kell használni ezeket a lehetőségeket. A jelenlegi szabályozás és rendszer által kínált képviseleti lehetőségekkel az aktív, identitásukat megőrizni kívánó és ennek érdekében tenni is akaró nemzetiségek azok, amelyek leginkább élni tudnak ezekkel.³⁸

A nemzetiségi képviselő és szószólók munkáját igyekeztünk úgy értékelni, hogy az ne direkt módon minősítse az egyes szereplőket. Bízunk benne, hogy a felvázolt dogmatikai problémák és a leíró jelleggel bemutatott tevékenységek egymás mellé állításával – a feszültségek kimondása nélkül is – megállapíthatók a gyakorlatban érvényesülő fontosabb hiányosságok.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Dobos Balázs: Consultative and advisory bodies for minorities. A European Overview. In: Osipov, Alexander – Vasilevich, Hanna (eds.): *Compilation of the lectures on the topic of 'Participation of minorities in public life'*. Flensburg: European Centre for Minority Issues, 2017. 66–77.
- Erdős Csaba: Az országgyűlési képviselők szabad mandátumának alapjai és az intézménnyel kapcsolatos legfontosabb kihívások. *Parlamenti Szemle*, 2017/2. 7–26.

³⁷ Kállai, 2020. 13.

³⁸ Azt, hogy egy adott nemzetiség tagjai mennyit tudnak, akarnak megvalósítani érdemben a jogszabályok adta lehetőségekből, több tényező is befolyásolja. Függetlenül attól, hogy mekkora lélekszámú közösségről van szó, milyen a földrajzi megoszlása az ország területén az egyes nemzetiségi közösségeknek, hogy gazdasági szempontból prosperáló vidéken vagy olyan helyen élnek, ahol – jó esetben – csak „helybenjárás” lehetséges. Meghatározó az is, hogy milyen hátránnyal indulnak az egyes közösségek tagjai. [Horváth Eszter: Szalayné Sándor Erzsébet – Biztos a nemzeti kisebbségekért (interjú). *Jogi Fórum*, 2019. augusztus 27. <https://www.jogiforum.hu/interju/182> (Letöltés ideje: 2022. július 21.)]. Ezek a szempontok különösen helyi szinten, például a települési nemzetiségi önkormányzatok esetében relevánsak.

- Erdős Csaba: Dilemmák a nemzetiségek országgyűlési képviseletével kapcsolatban. In: Kálmán János (szerk.) *Quot capita, tot sententiae*. Győr: Széchenyi István Egyetem Batthyány Lajos Szakkollégium, 2013. 249–273.
- Horváth Eszter: Szalayné Sándor Erzsébet – Biztos a nemzeti kisebbségekért (interjú). *Jogi Fórum*, 2019. augusztus 27. <https://www.jogiforum.hu/interju/182>
- Kállai Péter: Képvisel-e a képviselő? Nemzetiségi parlamenti képviselet Magyarországon. *ELTE POL-IR Working Paper Series*, 2020/6. 1–46.
- Kiss Balázs: Gondolatok a nemzetiségi önkormányzati választások szabályozásáról. *Közjogi Szemle*, 2020/4. 54–61.
- Kukorelli István: *Az országgyűlési képviselők jogállása*. Budapest: KJK, 1989.
- M. Balázs Ágnes: Szólnak a szószólók? A nemzetiségi szószólók hatása a parlamenti napirendre. *Regio*, 2017/3. 231–259.
- Móré Sándor: *Nemzetiségek a mai Magyarországon – politikai képviseletük, érdek-képviseletük, jogvédelmük*. Budapest: Gondolat Kiadó, 2020.
- Pap András László: Észrevételek a nemzetiségek parlamenti képviseletének szabályozásához az Alaptörvényben, a választójogi törvényben és a nemzetiségek jogairól szóló törvényben. In: Drinóczi Tímea – Jakab András (szerk.): *Alkotmányozás Magyarországon 2010–2011. I. kötet*. Budapest-Pécs: Pázmány Press, 2013. 419–438.

MELLÉKLET

1. táblázat.

Nemzetiségi képviselő/szószóló	2018/II		2019		2020		2021		2022/I		Összesen	
	Ritter Imre (német)	11	1:53:33	17	2:49:48	15	2:53:55	31	4:38:16	–	–	74
Varga Szimeon (bolgár)	10	52:57	2	6:28	7	30:40	9	35:48	2	8:04	30	2:13:57
Farkas Félix (roma)	7	33:44	6	28:31	7	31:53	6	37:21	–	–	26	2:11:29
Kissné Köles Erika (szlovén)	5	39:08	2	9:26	6	57:25	5	32:10	–	–	18	2:18:09
Paulik Antal (szlovák)	1	5:11	6	42:36	2	10:42	8	55:22	–	–	17	1:53:51
Alexov Lyubomir (szerb)	2	11:32	5	37:01	4	40:05	3	17:31	–	–	14	1:46:09
Szolga József (horvát)	–	–	1	9:43	2	15:48	7	54:01	1	5:21	11	1:24:53
Rónayné Slaba Ewa Maria (lengyel)	4	25:47	1	15:23			1	4:57	–	–	6	46:07
Szuperák Brigitta (ukrán)	–	–	–	–	4	26:33	2	17:46	–	–	6	44:19
Giricz Vera (ruszin)	–	–			1	15:27	2	13:48	–	–	3	29:15
Kreszta Traján (román)	–	–	–	–	–	–	2	19:21	–	–	2	19:21
Sianos Tamás (görög)	–	–	–	–	–	–	1	4:26	–	–	1	4:26
Serkisian Szeván Simon (örmény)	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Összesen	40	4:41:52	40	5:18:56	48	6:42:28	77	9:30:47	3	13:25	208	26:20:28

2. táblázat

Nemzetiségi szószóló	2014/II		2015		2016		2017		2018/I		Összesen	
	Ritter Imre (német)	7	54:34	19	2:26:59	13	2:00:11	16	2:43:57	–	–	55
Fuzik János (szlovák)	3	27:25	9	1:14:10	2	13:59	8	1:09:53	–	–	22	3:05:27
Varga Szimeon (bolgár)	2	12:43	9	41:12	3	18:58	4	13:11	–	–	18	1:26:04
Alexov Lyubomir (szerb)	1	9:14	5	44:10	7	51:52	8	53:24	1	5:33	22	2:44:13
Kissné Köles Erika (szlovén)	3	25:24	4	28:32	5	34:51	7	46:03	–	–	19	2:14:50
Turgyán Tamás (örmény)	–	–	4	20:13	3	21:32	2	10:43	–	–	9	52:28
Giricz Vera (ruszin)	–	–	2	21:37	3	18:15	–	–	–	–	5	39:52
Hepp Mihály (horvát)	–	–	3	15:51	–	–	–	–	–	–	3	15:51
Csúcs Lászlóné (lengyel)	1	8:06	–	–	3	13:16	–	–	–	–	4	21:22
Koranisz Laokratisz (görög)	–	–	2	6:28	–	–	–	–	–	–	2	6:28
Hartyányi Jaroslava (ukrán)	–	–	1	5:13	1	5:39	3	14:21	–	–	5	25:13
Farkas Félix (roma)	1	1:55	–	–	–	–	2	7:01	–	–	3	8:56
Kreszta Traján (román)		–	–	–	–	–	2	23:39	–	–	2	23:39
Összesen	18	2:19:21	58	6:44:25	40	4:58:33	52	6:42:12	1	5:33	169	20:50:04

Forrás: saját szerkesztés az Országgyűlés honlapján található adatok alapján.